

Dades del document

Investigador: Llovera Juncà, Anna

Data de publicació: 2013-01-12

Descripció

(Londres, 22 de gener de 1788 – Mesolóngion, Grècia, 29 d'abril de 1824.) Poeta romàntic anglès, conegut com a lord Byron.

Educad en un entorn desestructurat (el pare era conegut com el capità “mad Jack” i la mare, rica hereva escocesa, era víctima de forts desequilibris), en lord Byron es forjà, des de ben petit, el caràcter melancòlic i transgressor que sempre l'acompanyaria. A l'edat de deu anys heretà el títol nobiliari d'un oncle avi (el cinquè lord Byron) i es traslladà, amb la mare, al romàntic castell familiar de Newstead Abbey.

El 1801 ingressà al col·legi de Harrow i més endavant continuà els estudis al Trinity College de Cambridge. Conmogat per la lectura de Gray, Burns i Ossian, escriví *Hours of Idleness* (1807), obra que li valgué una acèrrima crítica a l'*Edinburgh Review*, a la qual respongué amb la sàtira *English Bards and Scotch Reviewers* (1809), on atacava Southey, Coleridge, Wordsworth i Scott. Aquest mateix any ocupà la càtedra de la Càmera dels Lords i partí, amb l'amic Hobhouse, cap al Mediterrani: visità Portugal, Espanya i la costa oriental. Un cop retornat el 1811 i sota la inspiració del sentimentalisme de *Werther* i del romanticisme de Scott, redactà els dos primers cants del *Childe Harold's Pilgrimage*, exitosa publicació que el catapultà a la fama juntament amb l'aparició de nombrosos poemes narratius: *The Giaour* ('La infidel', 1813), *The Bride of Abydos* ('La núvia d'Abidos', 1813), *The Corsair* ('El corsari', 1814), *Lara* (1814) i *The Siege of Corinth* ('El setge de Corint', 1816).

El caràcter exòtic i alhora tenebrós dels seus personatges, que s'acabaren associant al poeta, contribuí a atiar el mite que el mateix Byron havia creat, i es convertí, així, en “dandy de sus propias emociones” (M. Praz). El matrimoni amb Anne Isabella Milbanke (1815) fou una mostra més d'aquest aspecte funest que l'envoltava: es trencà violentament el 1816 i condemnà lord Byron a un exili del qual mai més no

retornaria. Partí vers Ginebra, on féu la coneixença del matrimoni Shelley i de Claire Clermont, amb qui tingué una filla (Allegra). La companyia de Shelley i la lectura de Wordsworth l'encaminaren a una profunda observació de la natura, plasmada en el tercer cant del *Childe Harold* (1816) i en el drama *Manfred* (1817), de fortes reminiscències esquilianes i goethianes.

Proseguí el seu viatge cap a Itàlia i s'establí a Venècia fins al 1819. La vida llicenciosa del poeta continuava desenvolupant-se, però també visitava regularment les tertúlies de les comtesses Albrizzi i Benzoni, estudiava armeni i redactava *Beppo* (1817), el quart cant del *Childe Harold* (1818), *The lament of Tasso* (1817), *Mazeppa* (1818) i els primers cants de *Don Juan* (1819). L'amor el sorprengué altre cop amb la jove italiana Teresa Guiccioli, amb qui partí cap a Pisa i més tard cap a Gènova. Abans, però, havia publicat *The Prophecy of Dante* (1819) i els drames *Marino Faliero* (1821), *The Two Foscari* (1821), *Sardanapalus* (1821) i *Cain* (1821).

Aquest mateix any s'associà amb Leigh Hunt per a editar el diari *The Liberal*, on aparegueren, també el 1821, *The Vision of Judgement* i *Heaven and Earth*. La mort de Shelley i la d'Allegra, però, el sumí altre cop en l'antic tedi, i veié en la causa independentista grega una alliberació: abandonà Itàlia el 1823 i s'embarcà cap al país hel·lè, no sense abans, però, haver escrit el drama *Werner* (1822), l'idil·li *The Island* (1823) i la continuació (fins al cant XVI) de *Don Juan*. Byron fou acollit a Grècia amb entusiasme, on morí al cap de poc temps durant el setge de Mesolóngion. La mort del poeta causà un fort impacte arreu d'Europa, fins i tot a Londres, on descansa, després de ser rebutjada la petició de sepultura a Westminster Abbey, en el mausoleu familiar prop de Newstead.

Informació

No es pot parlar d'un ressò equilibrat del *lord sublime* a la península ibèrica al llarg del vuit-cents, tot i que, com afirma E. A. Peers (1920), "Byron és arreu". El seu nom suscità fortes passions en l'Espanya del xix, unes passions motivades pel mateix tarannà del poeta, pels paràmetres ideològics i per les doctrines estètiques en què s'inseria la seva producció literària. Amb tot, resulta evident que les obres del lord anglès tingueren un gran ressò arreu d'Europa.

La primera traducció espanyola, en prosa, d'una obra de Byron data del desembre de 1818: *El Sitio de Corinto*, aparegut a *La Minerva o El Revisor general*. El mateix any es publicava, a *La Crónica científica y literaria* de José Joaquín de Mora, un judici del poeta, similar al que Aribau emetia des d'*El Europeo* (27-XII-1823): "Las originales producciones de la pluma de este padre del romanticismo exagerado recogen una infinidad de prosélitos, admiradores de sus sublimes extravagancias". No és fins al 1827, però, que el volum de traduccions de Byron augmentà considerablement. Entre aquest any i el 1830 es publicaren, en espanyol però a París, gairebé tots els seus poemes, que s'editarien en prosa i no en vers motivats per la confusió que causava el subtítol anglès 'tale', amb què Byron anomenava aquestes obres: *El corsario* (1827); *El infiel o El Giaur, Mazeppa*; de nou *El corsario*; *Lara, novela española*; *El sitio de Corinto*; *La desposada de Abydos, novela turca* (tots el 1828); *Parisina, novela*; *Beppo, novela veneciana*; *Oscar de Alba, novela española*; *Don Juan, novela*; *El preso de Chillon, novela* (tots el 1829). D'aquest any destaca la publicació, també a París, de *El vampiro. Novela atribuida a Lord Byron*, una obra que es reimprimiria a Madrid el 1841 sota el títol *El vampiro o la sangre de las víctimas*, en realitat obra de John William Polidori, escrita durant l'estiueig suís amb el matrimoni Shelley, cèlebre estiueig del qual també sortí el *Frankenstein* de Mary Shelley.

De tots aquests escrits, a Espanya es traduïren (molt sovint de les versions franceses) sobretot *Don Juan* (Girona, 1836; Madrid, 1843-44, 1876; Barcelona, 1883, 1895), *El Corsario* (València, 1832, 1844, 1863; Girona, 1841; Madrid, 1880), *El sitio de Corinto* (Barcelona, 1838, 1858), *Manfredo* (Madrid, 1861, 1876; Barcelona, 1889) i *La peregrinación de Childe-Harold* (Santiago, 1879; Almeria, 1884). Així mateix, també existeixen traduccions de *Los dos Foscariis. Drama histórico* (1846), *Sardanápalo. Tragedia* (1847), *Marino Faliero, Dux de Venecia* (1860) i *Caín* (1873, 1889). En català, en canvi, lord Byron no fou traduït fins al 1905, quan Miquel Ventura Balanyà versionà *Manfred*, una obra que tres anys més tard seria adaptada a la música de Schumann per G. B. i publicada a Barcelona (*Manfred*) per la impremta de J. Jepús.

Aquestes dades permeten observar que és a partir dels anys 30 del segle XIX que les traduccions de Byron comencen a esdevenir notables. La fi del règim absolutista –i el consegüent retorn dels intel·lectuals exiliats gràcies a un augment de les llibertats– propicià l'entrada, no lliure de polèmiques, del pensament d'un autor que havia de contribuir a alterar els models literaris i estètics espanyols. De fet, en aquesta dècada es produí un canvi en la recepció de Byron: a principis de segle s'havia

manifestat un ferm rebuig d'un sector social més refractari als valors defensats pel poeta. Byron qüestionava aspectes de la vida humana considerats fins llavors certeses, fet que neguitejava alguns crítics afins a un conservadorisme intel·lectual: Juan Nicolás Böhl de Faber i Luigi Monteggia es preocupaven per l'efecte byronià "en les ments susceptibles". En canvi, Mariano José de Larra i Antonio Alcalá Galiano (prologuista de la traducció en vers de *Manfredo* el 1861 a càrrec de José Alcalá Galiano i Fernández de las Peñas) aplaudien la renovació de les inquietuds intel·lectuals que Byron proposava i l'elevaven més enllà de l'estesa etiqueta "poeta del sublim". També Joseph Andrew Covert-Spring (pseudònim de l'escriptor Josep Andreu Fontcuberta) al·ludia reiteradament, durant el romanticisme liberal dels anys trenta, "le premier poète du siècle, l'immortel Byron" (*Le Publicateur*, 21-VII-1832).

Aquesta visió radical, de revolta, que envoltava lord Byron quan s'apropava la dècada dels trenta s'accentuà amb la recepció, a Espanya i a Europa, dels drames francesos de Dumas i d'Hugo, sovint titllats de "monstruositats escèniques". Si a més hi afegim que també en aquests anys emergeix Espronceda, el *Byron español*, amb obres d'un fort eco byronià com *El estudiante de Salamanca* (1840) i *El diablo mundo* (1841), és natural descobrir un canvi en la recepció del poeta anglès. Amb la mort d'Espronceda el 1842, tanmateix, la producció lírica de Byron es continuà difonent, però no succeí el mateix amb les obres més escèptiques, que gaudiren d'un ressò limitat fins als anys 80, en què la revolució darwinista i el desig de llibertats polítiques del poble espanyol atiaran de nou l'angoixa existencial tan ben expressada per Byron. Així, es reimprimiren els escrits byronians i se n'accentuà la influència en escriptors espanyols. És el cas de les obres de Manuel Reina (*Cromos y acuarelas*, 1878; *La vida inquieta*, 1894) i de G. Núñez de Arce (*La última lamentación de lord Byron*, 1879, poema reimprès vint-i-cinc vegades en els vuit anys següents), però també es pot citar Ricardo Gil, Francisco A. de Icaza, José Durbán, Arturo Reyes, Miguel de Unamuno i el jove Juan Ramón Jiménez. Fins i tot aquells que es consideraven detractors del pensament byronià a inicis de segle, ara col·laboraran en la seva difusió: José Joaquín de Mora, després de traduir i judicar desfavorablement el *Childe Harold's Pilgrimage* a *La Crónica científica y literaria* madrilenya el 1819 (on publicà algunes estrofes del tercer cant), edità la col·lecció *Leyendas españolas* (1840), on es declarava devot de "El Byron inmortal".

"El valor simbòlic d'emancipació i protesta llibertària" dels personatges byronians, com apunta Hans Juretschke (Menéndez, 1989), es traduí, com ja s'ha comprovat, en una influència desigual entre els caràcters més conservadors i els més radicals.

Ho palesa perfectament la recepció de lord Byron a la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, on només es recullen (en el catàleg del 1874) dues obres del poeta: les *Œuvres complètes* editades per Hachette a París (1863, 4 vol.) i *Poetical works by lord Byron*, un volum londinenc sense data. Sabem que l'Ateneu Barcelonès era un receptacle de cultura romàntica i, per aquest motiu, sobta la poca presència de Byron en aquesta biblioteca. I és que l'heterodòxia del poeta anglès té un difícil encaix en el format predominant del romanticisme autòcton: aquell d'una idealització medievalitzant, historicista i amb un fort component de *Gothic Revival*.

Ens servim ara d'uns mots de D. L. Shaw per a determinar, en definitiva, que Byron sustentà un rol important a l'hora "d'ajudar la literatura espanyola i l'opinió intel·lectual a alliberar-se de la sufocant dependència d'una visió del món tradicionalista i providencialista" (1988). Aquesta és, doncs, la influència de lord Byron a la península ibèrica: més enllà d'un considerable nombre de traduccions i d'un eco en escriptors tan diferents com Espronceda, Bécquer, Manuel Reina, els simbolistes espanyols i Unamuno, Byron aconseguí obrir una profunda escletxa en la mentalitat conservadora regnant en les lletres hispàniques i catalanes al llarg del set-cents i del vuit-cents.

Bibliografia

Cardwell, Richard A. "‘El lord sublime’: Byron’s legacy in Spain". En: *The reception of Byron in Europe*. London: Continuum, 2004, p. 144-163.

Churchman, Philip H. "The beginnings of Byronism in Spain". *Revue Hispanique*. Vol. 23 (1910), p. 333-410.

Flitter, Derek. "‘The immortal Byron’ in Spain: radical and poet of the sublime. En: *The reception of Byron in Europe*. London: Continuum, 2004, p. 129-143.

Menéndez Pidal, Ramón. *La época del Romanticismo: 1808-1974: las letras, las artes, la vida cotidiana*. Madrid: Espasa-Calpe, 1989, T.35, vol. 2.

Montesinos, José F. *Introducción a una historia de la novela en España en el siglo XIX, seguida del esbozo de una bibliografía española de traducciones de novelas (1800-1850)*. Madrid: Castalia, 1982.

Pageard, Robert & Ribbans, Geoffrey. "Heine and Byron in the *Semanario Popular* (1862-1865). *Bulletin of Hispanic studies*. Vol. 33 (1956), p. 78-86.

Peers, E. Allison. "Sidelights on Byronism in Spain". *Revue Hispanique*. Vol. 50 (1920), p. 359-366.

Praz, Mario. "Byron, George Gordon". *Diccionario Bompiani de Autores de todos los tiempos y de todos los países*. Barcelona: Hora, 2005, T. I, p. 457-459.

Pujals, Estevan. *Lord Byron en España y otros temas byronianos*. Madrid: Alhambra, 1982.

Ribbans, Geoffrey. "Bécquer, Byron y Dacarrete". *Revista de literatura*. Vol. 4, núm. 7 (jul./ set. 1953), p. 59-71.

Shaw, D. L. "Byron and Spain". *Renaissance and modern studies*. 32 (1988), p. 45-59.